

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
кандидаткиње Иване Јовановић

*ЛИНГВИСТИЧКА И СТИЛИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА
МЕДИОЛОШКИХ РОДОВА И ВРСТА*

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију:

31. 09. 2018. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду

САСТАВ КОМИСИЈЕ

1. Др Александра Вранеш, редовни професор за научну област Библиотекарство и информатика, година избора у звање: 2004; запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду (председник)
2. Др Срето Танасић, редовни професор за научну област Савремени српски језик и научни саветник Института за српски језик САНУ; година избора у звање: 2005; запослен на Институту за српски језик САНУ (члан)
3. Др Милка Николић, редовни професор за научну област Савремени српски језик и Методика српског језика и књижевности, датум избора у звање: 2018; запослен на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу (члан)

2. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1) Име, име једног родитеља, презиме

Ивана (Радован) Јовановић

2) Датум рођења, општина, Република

05. 05. 1978. Крушевац, Србија

3) Датум одбране, место, и назив мастер тезе:

Потврдом број 27/1195 издатом од Филолошког факултета у Београду 16. 07. 2013. године Ивани Јовановић призната је еквиваленција основног са мастер студијем, будући да су на основу члана 127. ст. 1 и 2 Закона о виском образовању ("Службени гласник Републике Србије " бр. 76/05) "лица која су стекла VII-1 степен стручне спреме изједначена су лицима која стекну стручни назив мастер".

3. НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

*ЛИНГВИСТИЧКА И СТИЛИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА
МЕДИОЛОШКИХ РОДОВА И ВРСТА*

4. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* кандидаткиње Иване Јовановић обухвата 450 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда.

Подељена је на четири тематске целине од који свака има више поглавља раздељених у низ потпоглавља. Те четири целине дисертације јесу:

1. *Увод* (1-41), који се састоји од пет потпоглавља, где се у "прелиминарној речи", указује на схватање основног подручја дисертације, а то је новинарство, не као уметности него као *умећа*, док се у другом образлаже основни предметни насловни термин "медиологија", преузет од Режиша Дебреа и његовог *Увод у медиологију*, с упоришном идејом да комуникологија као дисциплина која се бави питањима друштвених односа у процесу споразумевања није довољна да објасни све појаве које том плану припадају; у трећем потпоглављу увода разматрају се темељна одређења медијске комуникације, културе и облика изражавања; четврто је потпоглавље посвећено осветљењу појма "жанр" како у уметности тако и у новинарству, издвајањем његових (ин)варијантних особина; у петом се потпоглављу образлажу тема истраживања и предмет истраживања (а то је "свет новинарских врста, њиховог

садржаја и специфичних структурних својстава", који се морају истраживати интердисциплинарно: применом критеријума лингвистике и стилистике текста, функционалне, опште, дескриптивне и нормативне стилистике, те новинарства, медиологије, жанристике и вербатологије), и на крају, у последњем, шестом потпоглављу увода осветљава се теоријски основ дисертације, методе, циљ и шпретпостављени резултати истраживања. "Циљ нам је", вели докторанткиња, "да у докторској дисертацији – анализом адекватних и бројем довољних примера – покажемо да у суштини, информативни, аналитички, сатирички, полемички, дискусионни, књижевноуметнички или какав други публицистички жанр – поред 'занатских' захтева које мора испунити у погледу информативности, актуелности, друштвеног значаја и сл., – има своје језичке и стилске особености", с тим да се "представа о новинарском стилу не можемо стећи на основу неке готове теорије, или позајмити из теорије књижевности, већ на основу грађе из написа новинара, на основу неких конвенција које владају у стилу једног новинара, или групе новинара, или новинара уопште у одређеном раздобљу и у одређеном медију (штампа, радио, телевизија). Смисао проучавања новинарских порука огледа се у првом реду у њиховом описивању и сређивању језичких средстава с обзиром на њихову информативну, едукативну и рекреативну функцију, и с обзиром на њихов значај у друштву"; при чему ће се обрада различитих форми новинског дискурса вршити вербатолошким, социолошким и медиолошким методом.

2. Друга целина дисертације има наслов *Новинарске форме у теорији и наставној пракси* (42-59) и састоји се од три потпоглавља; у првом се разматрају методолошко-теоријски аспекти проучавања новинских форми; у другом се осветљава проблематика новинарских форми и жанрова у наставној пракси, док треће потпоглавље представља закључна разматрања, у којима се као централни закључак истиче то "да се у настави српског језика и књижевности може наћи простора за наставу како других језичких формација, функционалних стилова и сл., тако и новинарског текста, који већ дуго заузима врло важну позицију у културној комуникацији, и који заслужује пажњу проучавалаца и школске праксе".

3. Трећа, најобимнија целина докторске дисертације Иване Јовановић носи наслов *Преглед новинарских врста* (60-406) Док су остала поглавља углавном теоријски-методолошка, ово је поглавље приоритетно истраживачко: оно доноси попис и опис свих новинарских врста, обједињених у поглавља и појединачно описаних у потпоглављима. Издвојено је седам типова новинарских текстова или дискурса: 1. *Прави новинарски текстови*, у оквиру којих се даје исцрпна пре свега лингвистичко-стилистичка анализа а) вести, б) извештаја, в) коментара, г) чланка, д) бележака и сродних текстова и њ)

репортажа; 2. *Посебни новинарски облици*, унутар којих се из различитих аспеката детаљно осветљавају: а) новинарске дијалогске форме, б) интервјуи, в) изјаве, г) конференције за штампу, д) округли сто, и њ) анкета; 3. Прелазне новинарско-књижевне форме у које су увршени и детаљно анализирани следећи новинарски жанрови: а) кратка новинска прича, б) цртица, в) портрет, г) роман у наставцима, д) фељтон, њ) козерија, е) сатира, ж) карикатура, з) дечија штампа, и и) књижевна критика, приказ и рецензија; 3. 3. *Прелазне новинарско-књижевне врсте*, у које спадају различити типови кратких прича; 4. *Мешовите новинарске врсте*, у које су сврстане и исцрпно анализирани следеће две врсте: а) дописи читалаца и сл., и б) некролог и друге сталешке вести; 5. *Маркетиншко новинарство*, у оквиру кога се анализирају: а) различити типови новинских огласа (нпр. огласи рекламе, огласи обавештења, огласи за запошљавање и др.), и б) рекламе; б) *Периферне новинске форме*, у које су издвојени и исцрпно анализирани: а) стрип, б) енигматика (укрштенице, магични квадрат, клин и пирамида и др. облици) и в) ребус; 7. Интернет новинарство, где се дају све најзначајније лингвистичко-стилистичке карактеристике интернет новинарска, уз практични приказ електронских издања листова "Политика" и "Блиц".

4. Четврта целина дисертације јесте *Општи закључак* (407-428), у коме су сумирани сви теројско-емпиријски резултати дисертације, како општетеоријски тако и закључци о сваком од у анализу укључених новинарских жанрова и врста појединачно, а њих је у дисертацији анализирано чак тридесет и три.

Текстуалним поглављима претходи *Резиме/ Summary* са кључним речима на српском и енглеском језику, док се теза завршава списком *Литературе* (429-444) и списком коришћених *Извора* (445-450).

5. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* кандидаткиње Иване Јовановић првенствено припада области функционалне стилистике, или уже одређено новинарске стилистике. Дисертација не само да преиспитује резултате досадашњих истраживања о новинским формама, већ, пре свега, нуди нову анализу досад научно неразматраних облика – јер поред расправе о уобичајеним проблемима жанрова, укључује сасвим нове досад неразматране новинарске жанове, какви су стрип, различити

типови енегматике и ребуса, као и интернет новинарство, са свим њиховим необичним и неуобичајеним особеностима.

Пошто је централни проблем дисертације питање разноврсности новинарских жанрова, докторанткиња је морала сућелити различите класификације новинских жанрова. Тако се, у вези са жанровском новинарском диференцираношћу, констатује да се у Америци разликују две врсте жанра: news (информативни) и story (интерпретативни), у који спадају остали жанрови: вест, извештај, колумна, есеј и др. У Европи теоретичари издвајају три категорије: фактографски, аналитички и белетризовани. Најновбија истраживања издвајају седам новинарских жанрова у ужем смислу речи: вест, извештај, коментар, интервју, репортажа, фељтон и чланак. Новинарство у ширем смислу обухвата низ забавно-поучних и сличних облика. Владајућа класификација у глобалној расподели обухвата више жанрова, који се групишу у четири основне групе: информативно-интерпретативни и интерпретативно-дијалогски, интерпретативно-критички и хумористички.

Користећи се датим класификацијама, не у чистом него у модификаованом облику, Ивана Јовановић у прегледу одређења новинских врста полази од општих и језичко-стилских особина текста, и за основу класификације узима разлику између правих и осталих новинских текстова. Креће, дакле, од штампе као кључног појма, а завршава са тзв. интернет новинарством. Она новинарство одређује као *умеће*, идући за теоријским поставкама Ј. Јовановић. Новинарство дакле не сматран ни уметношћу ни занатом. Новинарство се одређује као друштвена делатност слична политици (из чијег је крила поникла), затим просвети, науци итд., с тим да интерферира и са уметношћу, чија искуства бивају уграђивана у новински текст. Новинарство у ново доба доживљава брз успон и осамостаљује се у делатност посебне врсте – која обухвата како сазнајне процесе, тако исто и све врсте забаве и игре. Огроман технички напредак у најновије време омогућио је неслућено проширење информатичке технике, и настанак свеобухватног интернета, у чијим се оквирима развија и посебан тип новинарства. При томе се у дисертацији се новинарство, односно новинарска жанристика, по угледу на Режиса Дебреа и његов *Увод у медиологију* осветљава из методолошке перспективе медиологије као опште културолошке подлоге комуникологије, публицистике и новинарства.

Најзначајнији допринос дисертације Иване Јовановић без сумње је анализа свих новинарских врста, дата у седам одељака, који укључују све типове новинарских жанрова и поджанрова, понаособно и у међуодносу. Тако су првом одељку излагања о врстама обрађене *форме правих новинарских текстова* (вест, извештај, коментар, чланак, белешка и сродне врсте, књижевна критика, приказ, рецензија, карикатура); у другом су одељку анализирани *посебне новинске форме* (интервју, конференција за штампу, округли сто, анкета, изјава);

у трећем – *прелазне форме* (репортажа, кратка прича и цртица, фељтон, роман и прича у листу); четврто поглавље посвећено је *мешовитим формама* (портрет, сталешке форме, некролог), у петом су *маркетиншке форме* (новински огласи, рекламе); у шестом *периферне форме* (стрип, укрштенице, енигматика); и у последњем седмом *интернет новинарство* (интернет комуникација у новинарству, интернет новинарство). Анализа је вршена на корпусу електронских издања новинских текстова (тај је корпус доминантан), али и штампаних новинских издања. Грађа је анализирана најчешће из листа *Политика*, али и из *Вечерњих новости*, и других специјализованих листова, као и листова који излазе на српском језику у дијаспори, и то у дужем временском периоду (чак од 1999. до 2018. године).

У правим новинским облицима, наглашава кандидаткиња, новинар се труди да одговори на уобичајена питања: ко, шта, где, када, како или што и, евентуално, одакле потичу подаци и каква је перспектива (чињенице). Уз то новинарски текст мора да поседује и следеће елементе: новост, актуелност, истинитост, важност или занимљивост, да буде кратак, односно дуг управо колико је неопходно и, најзад, да буде језички чист и коректан, поштујући основне принципе новинарског писања. Уопште, за све новинарске врсте важи правило: сваки напис мора да буде, пре свега, информативан.

Будући да је анализа новинарских врста, жанрова и поджанрова приоритетно језичко-стилистика, кандидаткиња посебну пажњу поклања анализи језика и стила самих новинарских написа. Јер, тешко је и замислити анализу новинарских текстова без уважавања значаја језичко-стилских средстава. Као посебан језички систем – новинарски стил прилагођава се потребама јавног информисања: избором предметности и избором знакова за приказивање изабране предметности. Као део стваралачке праксе – остварује значајну језичку и стилску ширину, покривајући целокупну предметност савременог живота и задовољавајући интересовања широког круга читалаца. Као најчешћа лектира масовног читаоца – утиче на промену става корисника или на утврђивање постојећег. Као самостална језичка и стилска категорија – новинарски стил утиче на општу писменост, језичку культуру и укљученост у систем информисања.

Ивана Јовановић посебно истиче оно што је један од битних резултата њене анализе, а то је да представу о новинарском стилу не можемо стећи на основу неке готове теорије, или позајмити из теорије књижевности, већ једино на основу грађе из написа новинара, на основу конвенција које владају у стилу једног новинара, или групе новинара, или новинара уопште у одређеном раздобљу и у одређеном медију (штампа, радио, телевизија). Смисао проучавања новинарских порука огледа се у првом реду у њиховом описивању и сређивању језичких средстава с обзиром на

њихову информативну, едукативну и рекреативну функцију, и с обзиром на њихов значај у друштву.

Докторска дисертација *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* Иване Јовановић прва је монографија у нас у којој су анализирани све новинарске врсте, жанрови и поджанрови, и то из медиолошке перспективе, с тим да се медиологија схвата као целина простора јавне комуникације – простора на којем делују медији. На целом том простору делатник је новинар са својим умећем да сакупи податке значајне са гледишта јавне комуникације, да их уобличи у вест и да је на одређени начин и у одређеној публици пласира. Дисертације је сретан spoj теорије и емпирије. Искрпно су анализирани различите торијске поставке не само о новинарским врстама него о вербатолошким врстама уопште, да би се у конкретној анализи искристалисали специфичности, пре свега оне стилско-језичке, свих типова новинарских написа, без обзира које место они заузимају у вербатолошкој хијерархији. Због тога дисертација *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* Иване Јовановић представља значајан и теоријски и емпиријски функциононалној стилистици српског језика, а посебно теорији и пракси новинарског умећа.

6. СПИСАК КАНДИДАТОВИХ НАУЧНИХ РАДОВА

Ивана Јовановић објавила је 6 (шест) оригиналних научних радова у категоризованим часописима и рецензираним зборницима са домаћих и међународних научних скупова. Сви ти радови припадају научној области из које је рађена дисертација – области вербатологије, или уже одређено: новинарске стилистике.

1. Ивана Јовановић, *О култури језичког општења у српским медијима (На примеру анализе интернетског издања вести)*, Липар, Часопис за књижевност, језик, уметност и културу. Journal for Literature, Language, Art and Culture. година XVIII / број 62 / 2017., Универзитет у Крагујевцу, 2017., 135-150.
ISSN 1450-8338; COBISS.SR.ID 151188999; UDK: 316.774:81(497.11)

2. Ивана Р. Јовановић, *О неким лингвистичким и социокултуролошким аспектима проучавања новинске информације (на примеру анализе новинског фелтона)*, Узданица 2017, XIV/1, 43–59.
ISSN 0500-8557; ISSN 1451-673X; COBISS.SR-ID 110595084; УДК 81'27:070.4

3. Ивана Јовановић, *Лингвистичке и вербатолошко-комуниколошке особености 'кратке новинске приче'*, Лик, год. 3, бр. 4, Андрићев институт, Андрићград 2017., 113-149. ISSN 2303-8640; УДК 81'27:070.4; DOI https://doi.org/10.18485/ai_lik.2017.3.4.5

4. Ивана Јовановић, *О врстама и облицима цитирња у научним филолошким текстовима*, Зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије 8.4.2017., Савремена проучавања језика и књижевности, година IX, књига 1, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, Крагујевац 2018., 145-156. ISBN 978-86-80796-15-4 COBISS.SR-ID 2596366492 00.811:81'1 811.163.41'42

5. Ивана Р. Јовановић, *Језичка слика социјалних мотива у поезији за децу Радета Јовановића*, Зборник радова са научног скупа, Јагодина, 21-22. априла 2017., Књижевност за децу у науци и настави, Едиција – посебна издања, књига 21, Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина, Јагодина 2018., 113-129. ISBN 978-86-7604-161-9 COBISS.SR-ID 260416524 УДК 821.163.41.09-93-1

6. Ивана Р. Јовановић, О композицији и тематској структури недељника *Наша реч* Савеза Срба у Румунији, у: *Исходишта 4*, Темишвар/Ниш: Савез Срба у Румунији (Центар за научна истраживања и културу Срба у Румунији), Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, 2018, стр. 117-129. УДК 070.484 НАША РЕЧ"2016" ISSN 2457-5585 ISSN-L 2457-5585

7. ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање које је у својој докторској дисертацији *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* уобличио Ивана Јовановић довело је до великог броја чврсто утемељених, научно релевантних закључака. У србистичкој и/или сербокroatистичкој литератури пре дисертације Ивана Јовановић није постојала ниједна монографија нити монографска студија посвећена лингвистичко-стилистичкој анализи свих типова медиолошких родова и врста.

1. Тако је дисертација Иване Јовановић *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* прва потпуна интердисциплинарна, са лингвистичким и функционланостилистичким као упришним критеријумима, монографска обрада новинарских родова и врста у српској не само новинарској него и стилистици уопште.

2. У дисертацији је дата исцрпна критичка анализа досадашњих теоријских погледа на новинарску жанристику, из које је проистекла властита седмочлана класификација новинарских родова и врста: 1. *Прави новинарски текстови*; 2. *Посебни новинарски облици*, 3. *Прелазне новинарско-књижевне врсте*, 4. *Мешовите новинарске врсте*, у које 5. *Маркетиншко новинарство*, 6) *Периферне новинске форме*, и 7. *Интернет новинарство*, с тим да се први пут у овој дисертацији издвајају и описују медиолошке и

језичко-стилске карактеристике типова периферних новинарских форми и интернет новинарства.

3. У дисертацији је први пут извршена релациона анализа свих жанрова и поджанрова наведених седам типова новинарских родова и врста, и то на богатом новинарском корпусу, пре свега *Политике* и *Вечерњих новости*, као најзначајнијих српских дневних новина.

4. У дисертацији је јасно показано и доказано да нису сви текстови објављени у новинама – новинарске врсте. Литерарни одломци (или романи у наставцима), научне анализе, општеполитичке студије или уско стручни прилози – сви ти текстови који се такође објављују у средствима масовног комуницирања, у основи се разликују од новинарских жанрова, иако, самим чином објављивања у штампи, на радију или телевизији, добијају неке атрибуте новинарског израза. Али то нису и не могу бити чисти облици новинарског изражавања, јер не уважавају битне принципе стварања тих облика.

5. Ово је прво истраживање које за циљ има и статус новинарства новинарства у настави у основној и средњој школи, али и на филолошким и сличним студијама, за које је базична проблематика увек била у првом реду структура текста, те његова естетска и етичка димензија.

6. Посебно је значајна и критеријална анализа новинарског стила коју доноси дисертација Иване Јовановић. У дисертацији су тако издвојене и кроз анализу конкретне грађе потврђене као најиманентније особине новинарског стила. Као посебан језички систем – новинарски стил прилагођава се потребама јавног информисања: избором предметности и избором знакова за приказивање изабране предметности. Као део стваралачке праксе – остварује значајну језичку и стилску ширину, покривајући целокупну предметност савременог живота и задовољавајући интересовања широког круга читалаца. Као најчешћа лектира масовног читаоца – утиче на промену става корисника или на утврђивање постојећег. Као самостална језичка и стилска категорија – новинарски стил утиче на општу писменост, језичку културу и укљученост у систем информисања. Уз све то битно је нагласити и ауторкин став да представу о новинарском стилу не можемо стећи на основу неке готове теорије, или позајмити из теорије књижевности, већ једино на основу грађе из написа новинара, на основу конвенција које владају у стилу једног новинара, или групе новинара, или новинара уопште у одређеном раздобљу и у одређеном медију (штампа, радио, телевизија). Смисао проучавања новинарских порука огледа се у првом реду у њиховом описивању и сређивању језичких средстава с обзиром на њихову информативну, едукативну и рекреативну функцију, и с обзиром на њихов значај у друштву.

8. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Промишљеном и теоријски утемељеном интегрдисциплинарном вербатолошком методом кандидаткиња је дошла до читавог низа истински иновативних увида и закључака пре свега о језичко-стилским карактеристикама новинарских родова и врстаа, и њихових жанрова и поджанрова. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложила прегледним и јасним метајезиком, примереним медијавелистичкој и функционалностилистичкој проблематици саме теме.

9. ПРЕДЛОГ

Све наведено недвосмислено показује да је Ивана Јовановић научно врло успешно обрадила захтевну тему о новинарским родовима и врстама, и њиховим жанровима и поджанровима у српском језику. У својој докторској дисертацији Ивана Јовановић испољила је све врлине доброг стилисте и медиолога – добру кореспонденцију са обимном и теоријски и дисциплинарно разнородном литературом, добро познавање и примену научне методологије, добру примену и хијерархизацију различитих критеријума анализе, изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, и врло добру класификацију и опис обимног и жанровски разнообразног корпуса.

Зато са задовољством предложимо Наставно-научном већу Филолошког факултета у Београду да позитивну оцену докторске дисертације Иване Јовановић *Лингвистичка и стилистичка истраживања медиолошких родова и врста* прихвати, и кандидаткињи одобри усмену одбрану пред комисијом која и потписује овај извештај.

Београд, 18. 11. 2018. године

Чланови комисије:

Др Александра Вранеш, редовни професор

Др Срето Танасић, редовни професор

Др Милка Николић, ванредни професор
